

Edward W. Said

AROGANCIJA I AMNEZIJA*

Poput svih ljudi, Amerikanci su toliko obuzeti svakodnevnim životnim problemima – očuvanjem posla, plaćanjem obrazovanja za svoju djecu, brigom o mirovini – tako da izgleda kako nemaju vremena da se presaberu ili razmisle o posvema posebnoj ulozi Amerike u svijetu. Također, istina je da je historijski ovaj kontinent udaljen od nevolja Afrike, Azije, pa čak i Evrope, da je, također, prostran i oivičen miljama okeana, tako da mnogi Amerikanci imaju veoma malo veze s onim što neko vani čini u njihovo ime. U većini slučajeva oni to ne znaju, a ako i znaju, onda su nahranjeni informacijama ideologijskih medija informacionog sistema koji čuva ideju “čiste Amerike”, altruističke i nepogrješivog vrela dobra, tako da se ne zapitaju o tome kako sistematska strava agresija, genocida, nepravednog podupiranja diktatora (poput trideset godina duge jednostrane podrške SAD-a Suhartou, njegovoj porodici i prijateljima) te sasvim

* Tekst je preuzet iz *Al-Ahram Weekly*, No. 417

spletkaroška uplitanja, kako sve to, dakle, može biti pretpostavljeno vrelo poštenja u svijetu koji se u biti sastoji od cmizdravih manjih zemalja ili zavidno moćne Francuske ili Kine, koje pažljivo vrebaju priliku da zaskoče “naše” interese. Ne treba, stoga, biti čudno sveopće veselje nakon što je na prošlom Svjetskom nogometnom prvenstvu Iran porazio SAD, koje su bile prinuđene natjecati se s “unaprijed najlošijim timom na svijetu”. Neraspoloženje u pogledu američke nadutosti, rastrošnosti i surovih metoda toliko je poraslo da se moćni talas antiamerikanizma svuda prostire.

Paradoksalno je i pomisliti kako su evropske sile – o arapskim državama te nacijama poput indijske ili pakistanske, zemaljama Latinske Amerike ili većini azijskih i afričkih država da i ne govorimo – propustile uvući SAD u neku vrstu kritičkog dijaloga jednakih. Uzmimo kao primjer samo pretjeranu sklonost SAD-a ka nametanju ishinjenih sankcija zemljama koje ne podržavaju SAD, i to tako što ih prikazuju teroristima, nitkovima i dostojnim prezira. Ta lista svakim danom je sve duža. Mnoge od ovih zemalja (Sudan, Sirija, Iran, Irak) muslimanske su zemlje, a neke, poput Indije i Pakistana, protiv kojih su sankcije uvedene jednostrano kao izraz drskosti i gnjeva SAD-a, smatraju se manje vrijednim, nedovoljno razvijenim, onima koji “nisu poput nas”. Od 1991. Irak je predmetom najokrutnijih sankcija koje su u historiji svijeta pogodile neku zemlju, sankcija koje su bukvalno ubile stotine hiljada nedužnih ljudi. Uz užasnu aroganciju, SAD čine da se doima kao da su sankcije konačne i zauvijek. Sadizam je suština te prakse, a ne sigurnost, tako da i okolni susjedi Iraka, koji imaju razloga za strah od groznog Sadamovog režima, otvoreno kažu kako on nije prijetnja. SAD još uvijek svakog podsjećaju na ovu optužbu, galantno zaboravljajući vlastiti sramni rekord da su načinile više štete nego bilo koja druga zemlja u historiji.

U međuvremenu, SAD nastavljaju podržavati alžirski režim koji je, premda vi vjerujete da se bori za pravo i red, smakao veliki broj zavedenih vlastitih građana. No, Alžir ima naftu, a to je ono što zanima

moćne američke korporacije, koje se sada pojavljuju kao najveći alžirski trgovački partneri. Alžir, tako, nije zemlja dostojna prezira. SAD su izrazile svoje nezadovoljstvo dvjema važnim zemljama potkontinenta zbog nuklearnih proba, te su se one našle pogođene nezadovoljstvom i ekonomskim sankcijama. Pritom se previđa činjenica da su SAD u posljednjih 55 godina izvele više nuklearnih proba nego i jedna druga zemlja, da su nuklearnim oružjem napali Japan, koga je to koštalo nekoliko stotina hiljada civilnih žrtava, te da još uvijek izbjegavaju prihvatiti taj dio vražije historije genocida. Kad je Smithsonian institut htio postaviti izložbu povodom bombardiranja Hirošime i Nagasakija, što je podrazumijevalo i izlaganje stvarnog aviona "Enola Gaya", koji je izbacio jedine atomske bombe u historiji, u Kongresu se digla graja i razne grupe "patriotskih građana" pritisle su Smithsonian da sve obustavi. Izložba je okarakterizirana kao ništa manje nego napad na Ameriku. Naša zemlja, s pravom ili ne, ističe slogane koji znače ništa drugo već da je Amerika uvijek upravu.

Ovaj fenomen jedinstven je u SAD, premda, naravno, mnoge zemlje nastoje da svojim građanima utuče u glavu nadmoćnu krepost i besprijeornost vlastite kulture i naslijeđa. S takovrsnom vrlinom i uz neizmjereno svakojako bogatstvo, više nego ijedna druga imperija u historiji, SAD su nametnule sebe bukvalno čitavom svijetu. Godine 1954., pošto je osuđena Arbenzova vlast (sačinjena od komunista) u Gvatemali, deset procenata stanovništva te zemlje pobijeno je pod izravnim američkim pokroviteljstvom. Kuba je pod embargom četrdeset godina, ne zato što predstavlja prijetnju za SAD – maleno, ekonomski zaostalo ostrvo ne može se mjeriti s američkim kolosom – već zato što su senator Jesse Helms i njegove floridske kolege prosto ponavljali "Ne želimo Castra ondje", pretpostavivši da Kuba, ili bilo ko drugi u ovakvom slučaju, može postojati samo ako su SAD zadovoljne. No, posebna stvar u vezi sa SAD jeste amnezijski mehanizam koji postoji u javnom mnijenju koje se ne može nazvati istinskim intelektualcima, i koje (uz nekoliko uglednih izuzetaka) uglavnom

nastavlja dalje širiti ideju da je Amerika izuzetna zemlja s jedinstvenom misijom u svijetu.

Javna amnezija ide dalje, uz prigodne javne rituale prijetvornog kajanja, ispovijedanja i žaljenja. Prije dvije godine Robert McNamara, jedan od glavnih arhitekata vijetnamske katastrofe, u kojoj je stradalo preko tri miliona ratara iz Jugoistočne Azije, čija su zemlja, gradovi i sela zbrisani kao čin nestašnog američkog samodokazivanja, uz upotrebu najviše ratne tehnologije ikad upotrebljene, i to 10 000 milja daleko od vlastitih obala, napisao je knjigu u kojoj pravi veliki *deal* između neviđenih patnji i mučnog osjećaja kajanja, kazavši kako je po srijedi bila greška. Greška, i to je sve! Greška treba biti razlog neizrecive katastrofe miliona Amerikanaca i, posebno, Vijetnamaca. Greška! Riječ koja lijepo pristaje uz nečija usta. Na stranu besramnost čitave stvari, on mora pokazati da nije ratni zločinac: knjiga je bila prigoda za nj da se do beskonačnosti pojavljuje na televiziji, ponavlja mučne laži, i jadro rješenje je iznađeno. Kako je groteskna bila McNamarina tvrdnja da je načinio "časnu" grešku, grešku koja se vukla kroz dvije administracije i približno 15 godina! Tako je, uz pružanje prilike McNamari da iznosi svoje sentimentalne laži i opravda sebe, ali ne kroz preispitivanje, zločin SAD prikazan kao pravo čovjekoljublje, nastojanje da se svijet spasi od komunizma itd.

Kad se dođe do Izraela (ostavljajući po strani Indoneziju, Laos, Kambodžu, Bosnu, Čile, Iran, Grenadu, Panamu i mnoga druga mjesta koja, po SAD-u, pokazuju sklonost ka terorizmu), javlja se uzvišeni osjećaj, koji se stalno projicira, da su SAD na ispravnoj strani pravde, morala i mira. Svima se prigovara da, izgleda, razmišljaju o upotrebi terorizma, izuzev Izraelu. Stoga je bombardiranje Libanona, vojna okupacija, aneksija teritorija i još k tome visok stupanj protjerivanja nedužnih ljudi, sve je to jednostavno beznačajno sve dok SAD tvrde da se oni i njihov nevini saveznik Izrael bore za mir i pravdu. Ništa drugo, i samo to: dobri stari, američki uobličeni, mir i pravda.

Strašno je da mi kao Arapi nikad nismo vidjeli izravnu volju kod američkih intelektualaca da intelektualno i moralno rasvijetle zločine počinjene protiv nas. Ja već dugo govorim o zlosretnoj ignoraciji koja postoji u arapskom svijetu spram SAD, ignoraciji koja veselo zanemaruje sistem američke eksploatacije zasnovan na organiziranim surovostima protiv ne-bijelih ljudi, čineći nas žrtvom iluzije kako je Amerika jedini arbitar, posljednja supersila, sila s najvećim šansama da nam da ono što nas sljeduje. U srži naših nevolja jeste žalosna nesloga arapskog svijeta, gdje vladari razmišljaju u granicama uskih interesa, bez zabrinutosti što tako pružaju načina da se arapske zemlje iskoriste jedna protiv druge, okleveću, opljačkaju, oštete i da se s njima beskonačno manipulira. Za zvaničnu Ameriku mi predstavljamo samo "Arape", bezličnu masu nomada s turbanima, ogrezlih u fanatizmu i neobuzdanosti. Mi svoje potrošačke instinkte razvijamo više negoli svoj kulturni i znanstveni talent. Nadaleko se doimamo bespomoćnim i nesposobnim sa svim našim beskonačnim samitima, s novom palestinskom državom, novom opasnosti od eksplozije, tako da čak ni sami sebe ne možemo zaozbiljno uzeti.

Americi se ne može suprotstavljati lijepim sloganima, i potrebno je nabaviti više novog oružja, drugačijeg od tog. Kao i sve u ovom našem sekulariziranom svijetu, SAD moraju biti detaljno sagledane, njihova politika raskrinkana, njihova pozicija osuđena i odbačena. Šta li je prosjačko moljkanje od SAD-a da nastave taj truhli "mirovni proces" sada, nakon Netanyahua, premda SAD (kao što su uvijek nastojale) unose opću zbrku u čitavu stvar, šta je to bestidno apeliranje da se proces oživi, ako nije bijedno priznanje vlastite nemoći i prepuštenosti?! Zašto arapske zemlje kao višu mudrost ne bi predstavile vlastiti mirovni plan, u kome bi učestvovao cijeli svijet, te tako čitavom svijetu pokazali da nas američke smicalice ili okrutnost ne mogu odvratiti od naše nakane? Pretpostavljam da čekati na neke odluke znači čekati da arapski lideri i politički intelektualci dođu do zaključka kako je ono što trebamo posvemašnja promjena naše politike prema SAD, počevši

od starog lupeža Henryja Kissingera, koga neki Arapi danas žele samo sresti i doručkovati s njim. “Kao što mi jučer Kissinger reče uz kafu...”, možete već zamisliti dosadno govorenje nekog od njih.

S engleskog preveo: Muamer Kodrić